

Prosjektoppgave i SAM 500 Infrastruktur og sårbarhet

Våren 2018

Universitetet i Stavanger

Hvordan benytter Justis- og beredskapsdepartementet retoriske virkemidler i argumentasjonen om organiseringen av brann- og redningsvesenet i Meld. St. 10 (2016-2017) Risiko i et trygt samfunn - Samfunnssikkerhet?

Innholdsfortegnelse

Forord	2
1 Innledning	3
1.1 Brann- og redningsvesenet	3
1.2 Oppgavens struktur	4
2 Problemstilling	4
2.1 Avgrensing av problemstilling	5
3 Teori	5
3.1 Retorikk og retoriske former	6
3.1.1 Klassisk og moderne retorikk	6
3.1.2 Retoriske former	7
3.2 Retorikk og planlegging	8
3.3 Oppgavens retoriske posisjon	11
4 Metode	11
4.1 Metodevalg	12
4.2 Retorisk kvalitativ innholdsanalyse	12
4.3 Utvalg	13
4.4 Opplegg for undersøkelse	13
4.5 Vurdering av validitet og reliabilitet	14
4.6 Styrker og svakheter ved oppgavens metodevalg	15
5 Empiri	16
5.1 Retorikers argument og posisjon	16
5.2 Signalisering av handlingsvilje	17
5.2.1 Problemperspektiv	18
5.2.2 Konfliktperspektiv	18
5.2.3 Løsninger	20
5.3 Fokusering og inkludering av aktører	20
5.4 Dominerende idé	21
5.5 Språklig sjanger og retoriske former	22
6 Avsluttende drøfting og resultater	23
6.1 Videre forskning	27
7 Litteraturliste	27

Forord

Prosjektgruppen ønsker å rette en stor takk til vår veileder Eivind Rake, som helt siden semesterstart og til slutten av prosjektoppgaven har støttet og veiledet oss. Eivind Rake har gitt oss gode veiledninger gjennom hele arbeidet, som har skapt forankring og struktur i tema, teori og analyse i prosjektoppgaven vår.

Vi ønsker også å takke faglærer i SAM500-1 18V *Infrastruktur og Sårbarhet* Kirsti Russell Vastveit for gode og lærerike forelesninger dette semesteret, samt engasjerende og aktuell pensumlitteratur.

Til slutt retter vi en takk til oss i prosjektgruppen for godt samarbeid, gode faglige diskusjoner og hyggelige stunder sammen.

1 Innledning

I samfunnssikkerhet står arbeidet om vern av kritiske infrastrukturer, samt befolkningens egen trygghet og sikkerhet sentralt. Innenfor våre kritiske infrastrukturer skal brannvern ivareta både befolkningens og samfunnets grunnleggende behov. Dette er knyttet til både å redde mennesker fra skade eller død, samtidig som man ønsker å ivareta livsmiljø, eiendom og materielle verdier. Brannvern er kategorisert som en kapabilitet under redningstjenestene, og har som hovedoppgave å øke sikkerheten for liv og helse (DSB, 2017, s. 16-20).

Brann- og redningsvesenet har som hovedformål å verne liv, helse og miljø mot brann og eksplosjon, mot ulykker med farlig stoff og farlig gods og andre akutte ulykker. Hovedformålet kan knyttes til kapabiliteten redningsberedskap. Brann- og redningsvesenet skal imidlertid også ha evne til å verne mot og avverge materiell skade eller begrense skadeomfang ved ulykkessituasjoner.

(Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), 2017, s. 20)

Justis- og beredskapsdepartementet gjør rede for at myndighetene har ansvaret for trygghet, og at de offentlige ressursene skal dekke behovet innen samfunnssikkerhet. Fremtiden er ikke forutsigbar, og man kan umulig vite hvilke hendelser som vil skje. Samfunnssikkerhet vil kreve systematisk arbeid, også i ulike sektorer (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 5-7). Planlegging og organisering er preget av ulike syn og debatter i politikken, blant interessenter og i befolkningen. Meld. St. 10 (2016-2017) *Risiko i et trygt samfunn - Samfunnssikkerhet* kan derfor betraktes som et planleggingsdokument, som skal tilrettelegge for god organisering av brann- og redningsvesenet. Måten planleggingsdokumentet skrives og utformes på kan legge føringer for sakens utfall. Meld. St. 10 er et interessant dokument å analysere, da de trusler og risikoer som er beskrevet i meldingen til Stortinget er av betydning for alle deler av samfunnet. Hvordan Meld. St. 10 (2016-2017) legger til rette for forebyggende samfunnssikkerhetsarbeid gjennom brann- og redningsvesenet, er av samfunnsmessig betydning for å forstå de risikoer som eksisterer. Meldingen til Stortinget er således et dokument med relevant informasjon vedrørende redningstjenestene, trusler, risikoer og forebyggende tiltak som eksisterer i det norske samfunnet, og hva staten planlegger å gjøre med disse.

1.1 Brann- og redningsvesenet

I forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen (2002) er formålet å

[...] sikre at enhver kommune har et brannvesen som er organisert, utrustet og bemannet, slik at oppgaver pålagt i lov og forskrifter blir utført tilfredsstillende. Videre skal forskriften sikre at

brannvesenet er organisert og dimensjonert på bakgrunn av den risiko og sårbarhet som foreligger.

Forskrift om organisering av brannvesen, 2002.

Hvert år medfører branner tap av menneskeliv, påfører lidelser direkte og indirekte for dem som rammes og store samfunnsøkonomiske kostnader. Meld. St. 35 (2008-2009) *Brannsikkerhet* beskriver at mye er gjort for å redusere risikoen for og konsekvensene av branner. Forebyggende arbeid er regjeringens hovedstrategi for å forhindre og redusere konsekvensene av branner, men at forebyggende innsats imidlertid aldri helt vil avverge at branner og andre akutte hendelser inntreffer (Justis- og politidepartementet, 2009, s. 5). Forebyggende brannsikkerhetsarbeid er sentralt, der beredskaps- og håndteringsevne spiller en rolle for brannsikkerheten i Norge. Hvordan brann- og redningsvesenet organiseres er et viktig tema for diskusjon i lys av det stadig endrende trussel- og risikobildet Norge har. Hvordan brann- og redningsvesenet fremstilles i den nye Meld. St. 10 (2016-2017) blir analysert i denne prosjektoppgaven i lys av retoriske virkemidler. Hensikten er å undersøke om det foreligger føringer i den skriftlige argumentasjonen i organisering av brann- og redningsvesenet.

1.2 Oppgavens struktur

Innledningsvis er oppgavens bakteppe presentert, samt redegjørelse for problemstilling, forskningsspørsmål og avgrensning. Teorien som belyser problemstillingen har hovedfokus på retorikk, retoriske former og planlegging. Herunder presenteres også oppgavens retoriske posisjon. Deretter presenteres metodisk fremgangsmåte og styrker og svakheter ved metodevalget. Videre så er oppgavens empiriske funn presentert, analysert og drøftet i lys av teori, forskningsspørsmålene og problemstillingen. I avsluttende drøfting og resultater er empiriske funn drøftet i sammenheng med problemstilling og forskningsspørsmålene i oppgaven, samt en presentasjon av eventuell videre forskning.

2 Problemstilling

Opgavens formål er å undersøke hvordan retoriske virkemidler har blitt benyttet i argumentasjon om organisering av brann- og redningsvesen i Meld. St. 10 (2016-2017).

Følgende problemstilling har blitt utformet:

Hvordan benytter Justis- og beredskapsdepartementet retoriske virkemidler i argumentasjonen om organiseringen av brann- og redningsvesen i Meld. St. 10 (2016-2017) Risiko i et trygt samfunn - Samfunnssikkerhet?

Problemstillingen tar utgangspunkt i Justis- og beredskapsdepartementets retorikk i argumentasjonen om organisering av brann- og redningsvesen. For å best kunne besvare denne problemstillingen vil oppgaven benytte et teoretisk rammeverk, samt retorisk kvalitativ innholdsanalyse. Ved bruk av dette vil Meld. St. 10 (2016-2017) bli betraktet som dokument for planlegging. Å forstå hvordan retoriske virkemidler har blitt brukt i meldingen til Stortinget kan si noe om hvordan informasjon kommuniseres og hva som er ønsket handling etter at informasjonen er formidlet. Meld. St. 10 (2016-2017) er et offentlig dokument, tilgjengelig for hele Norges befolkning og dem som ellers måtte ønske informasjonen. På denne måten vil man gjennom bruken av retorikk i dokumentet kunne overbevise store deler av befolkningen gjennom argumentasjonen. Retorikk kan således legge føringer for å overbevise og mobilisere til handling, og det er dermed viktig å være bevisst den påvirkningskraft retorikk kan ha i Meld. St. 10. Som supplement til problemstillingen har vi valgt å belyse denne ved hjelp av følgende forskningsspørsmål:

- Hvordan benyttes etos, patos og logos i argumenteringen?
- Hvordan benyttes retorikk i planleggingsteori?
- Hvilke retoriske former er benyttet?

2.1 Avgrensning av problemstilling

Språk kan bli benyttet som et virkemiddel for å fremme både politikk og intensjoner. For å belyse disse i Meld. St. 10 (2016-2017) undersøkes ulike retoriske virkemidler. Ved en begrensning som kun undersøker hvordan Justis- og beredskapsdepartementet former argumentasjon for organisering av brann- og redningsvesen, vil dette gi oppgaven mulighet til å videre belyse dybden av de retoriske virkemidlene. Oppgaven vil derfor begrenses til å belyse departementets argumentasjon i meldingen til Stortinget, og hvilke retoriske virkemidler som kan være brukt for å formidle disse.

Meld. St. 10 (2016-2017) er ikke knyttet til organisering og dimensjonering av brann- og redningsvesenet, men tar for seg de ulike sektorene for samfunnsikkerhet og beredskap i Norge. Etter en systematisk gjennomgang, er flest retoriske virkemidler i diskusjonen om brann- og redningsvesenet å finne i dokumentets kapittel fem om *“Vår evne til å håndtere hendelser”*. Det er derfor naturlig i denne sammenheng å vektlegge de retoriske virkemidlene fra dette kapitlet, for å kunne gjøre en dybdeanalyse av retoriske fenomener og virkemidler som kan studeres i Meld. St. 10 (2016-2017).

3 Teori

Teorien i oppgaven tar utgangspunkt i hva retorikk er. Det vil presenteres klassisk og moderne retorikk, retorikk og planlegging, samt vise den retoriske posisjonen i oppgaven.

3.1 Retorikk og retoriske former

Kjeldsen (2014) definerer retorikk som å handle med kommunikasjon, hvor målet er å lede til handling. Med andre ord skal retorikerens ytring få mottakeren til å gjøre noe. Kjeldsen (2014) skriver i tillegg at retorikk ikke utelukkende er knyttet til tale og skrift som uttrykksformer. Han sier at ved å betrakte retorikk som handling, vil ord i praksis kunne betraktes som formål, funksjon eller handling. Retorikk handler dermed ikke bare om tekstens betydning, men om selve funksjonen til teksten og i hvilken grad den oppnår sitt formål. Overordnet sett vil hensikten eller målet med retorikk da være å overbevise (Kjeldsen, 2014). Heradstveit og Bjorgo (1992) tilføyer at målet ikke bare er å overbevise, men også å mobilisere tilhørerne til å handle på bestemte måter.

3.1.1 Klassisk og moderne retorikk

Aristoteles' retorikk er et av de mest kjente skrifter om retorikk og ble skrevet ca. 330 år f.kr. Han mente at mennesker alltid vil velge en form for fremgangsmåte når de argumenterer og at valget av fremgangsmåte er avgjørende når det kommer til hvor godt de når frem med argumentene og det budskapet som ligger til grunn. Han var derfor av den mening at det var av betydning å lære *hvordan* man kan formulere seg for å lykkes i en argumentasjon og betraktet retorikk som et viktig fag å kunne (Olsen, 2012). Denne klassiske retorikken handler dermed i første omgang om muntlig ytringer og hvordan overbevise tilhørerne (Olsen, 2012).

Som nevnt definerer Kjeldsen (2014) retorikk som å handle med kommunikasjon. Hvordan mennesket kommuniserer og hvilke plattformer som tas i bruk når man kommuniserer er noe som har endret seg over tid, og retorikken har således endret seg med. Dermed har retorikken i senere tid kommet til å dreie seg vel så mye om å formidle budskapet skriftlig som det talte ord, og i moderne tid finner man retorikk både i tale og skrift, tv, film, i aviser, bøker, så vel som i møter og seminarer (Olsen, 2012). Eksempel på moderne retorikk er den animerte satire-serien "South Park" sin overstadige bruk av blant annet ironi og metafor. Serien har blant annet portrettert skuespiller Tom Cruise som homofil, der han har låst seg selv inne i et skap og "ikke kommer ut av skapet". Å ikke komme ut av skapet fremstilles som en metafor for å ikke stå frem som homofil (South Park, sesong 9, episode 12).

Retorikk handler ikke bare om hva man ønsker å si, men også hvordan det sies, samt å overtale og overbevise (Olsen, 2012). Aristoteles' retorikk fokuserer på hvordan man kan nå publikum i en politisk tale, så vel som en festtale, og hvordan man kan vinne frem i en rettssal. I denne sammenhengen finner man tre sentrale begreper når det snakkes om retorikk: etos, patos og logos. Etos handler om at

retorikeren oppleves troverdig og tillitsvekkende. Patos fokuserer på at retoriker forsøker å vekke følelser eller en sinnsstemning, som gjør at tilhørerne får sympati med retoriker og budskapet som blir formidlet. Logos handler derimot om selve budskapet og at taler har god kunnskap, samt overbevisende argumenter (Olsen, 2012). Etos og Patos har fokus på forholdet mellom avsender og mottaker, mens det i Logos er selve innholdet i argumentene som er fokuset og for Aristoteles var det viktig med balanse mellom disse tre elementene (Asmervik & Hagen, 1997).

I den senere tid har moderne retorikk blitt preget av Lloyd Bitzers bok fra 1968 *The Rhetorical Situation*. Her argumenteres det at retorikk baseres på situasjoner, noe som betyr at retorikken formes ut i fra realitet av situasjonen, og at retorisk diskurs dermed oppstår ved en gitt situasjon. Situasjonen på sin side legger føringer for den retoriske responsen (referert i Vatz, 2009). Vatz stiller seg kritisk til denne påstanden, og mener at retoriske studier har vært synonym med studier for overtalelse. I motsetning til Bitzers argumenter, mener han at situasjon ikke produserer retorikk, men heller at retorikeren på strategisk vis fremmer betydninger for utvalget. Eksempelvis vil forskjellen mellom Bitzers og Vatz perspektiv være hvorvidt en politisk leder tar utgangspunkt i en situasjon i samfunnet og baserer sine politiske meninger basert på situasjonen, eller om de politiske meningene strategisk skal skape eller påvirke en situasjon. Retorisk studie og kunsten for overtalelse omfatter et forsøk i å bestemme hva som skal ha oppmerksomhetene til det valgte publikum og på hvilken måte situasjonen har betydning for publikum (Vatz, 2009).

I følge Heradstveit og Bjorgo (1992) vil en retoriker som oftest tilpasse budskapet ut fra hvem man henvender seg til. For en politisk taler kan dette være en utfordring, da budskapet skal nå flere ulike mottakergrupper på samme tid. Dette retoriske dilemmaet blir ofte forsøkt løst ved å være bevisst tvetydig slik at utsagnet kan tolkes i samsvar med de ulike mottakergruppene sine verdier (Heradstveit og Bjorgo, 1992). Dermed kan budskapet i Meld. St. 10 (2016-2017) muligens tolkes ulikt mellom mottakergruppene da de har forskjellig politisk ståsted, og kan dermed ha ulik oppfatning av hvordan brann- og redningsvesenet bør organiseres.

3.1.2 Retoriske former

Olsen (2012) og Heradstveit og Bjorgo (1992) gjør rede for de ulike retoriske formene, og at man gjennom disse kan skape nye forståelser for det allerede etablerte, samt vinne oppmerksomhet blant befolkningen ved ny politisk kommunikasjon. Olsen (2012) gjør rede for at retorikk kan være et redskap for beslutninger, også i de saker uten sikker eller konkluderende forskning (Olsen, 2012, s. 9). I følge Olsen (2012) handler den klassiske retorikken hovedsakelig om muntlig ytringer og hvordan lytterne kan overbevises eller overtales til å tro at det budskapet man bringer er det som er det riktige (Olsen, 2012, s. 1). Som nevnt tidligere har retorikken i den senere tid kommet til å dreie seg om skriftlige

ytringer, der disse også dreier seg om å overbevise eller overtale et publikum om at et budskap er det riktige.

I metaforen faller en bokstavelig og indentert mening sammen, der den inderterte betydningen kan være annerledes enn den bokstavelige (Heradstveit og Bjorgo, 1992, s. 66). Metaforen tar derfor med seg begrep fra en kontekst, og plasserer det i en annen (Olsen, 2012, s. 7). Eksempler på dette kan være dagligdagse metaforer som “skjegget i postkassen” eller “holde hjulene igang”.

Metonymet viser til en del av en helhet, der setningen består av noe mer enn en bokstavelig betydning (Olsen, 2012, s. 8). Sammenhengen vil i metonymet være naturlig, og kan derfor assosieres fra en kontekst til en annen (Heradstveit og Bjorgo, 1992, s. 75-76). Et eksempel kan være “å ta seg en røyk” istedenfor å si “ta seg en sigarett”.

Ironi bygger på opposisjon; den inderterte meningen er det motsatte av den bokstavelige (Heradstveit og Bjorgo, 1992, s. 78-79). Retoriker har ved bruk av ironi en mulighet til å kunne kritisere med humor i undertonen, og også på denne måten unngå konflikt (Olsen, 2012, s. 9). For eksempel å omtale noe kjedelig som gøy, eller noe bra som dårlig.

Eufemisme skapes ved at et direkte uttrykk erstattes av en mildere, eller mer positiv ordbruk for å unngå bruken av ubehagelige og eksplisitte ord som forklarer virkeligheten. Eufemisering brukes gjerne for å dempe frykt, legitimere kontroversielle handlinger eller for å simpelthen unngå å støte noen. Eksempel på eufemisme kan være å si “å sovne stille inn” istedet for å si “å dø” (Heradstveit og Bjorgo, 1992, s. 80-83).

Retorisk slitasje og utvanning: Ord og formuleringer som brukes for ofte mister tilslutt sin virkning, og kan fremstå som en klisje. Dette er et generelt problem innen retorikk, hvor formuleringene ender opp med å bli alminnelige eller utvannede (Heradstveit og Bjorgo, 1992, s. 85). Eksempler kan kanskje være ordene “flyktningkrisen” eller “rasisme” som kan tolkes som overbrukte betegnelser eller uttrykk anvendt i kontekster utenfor sin opprinnelige mening.

3.2 Retorikk og planlegging

Planlegging i Throgmortons (2003) syn blir argumentert som en form for historiefortelling for fremtiden hvor en søker å overbevise og konstruere situasjonsoppfattelsen. Den mest spesifikke oppgaven til planleggere er å gi en forklaring på hva som trengs å gjøres og hvorfor det er nødvendig (Throgmorton, 2003). Dersom man forstår planlegging som en historiefortelling som har hensikt i å overtale og påvirke, vil det være nyttig å se hvilken funksjon som tillegges planleggere. Planleggere forstås både av

Throgmorton (1996) og Asmervik & Hagen (1997, s. 44) som tekstforfattere. Planleggingsforfattere illustrerer eller bygger en konflikt gjennom sin historiefortelling og videre kommer med et vedtak eller løsninger for konflikten. Oppgavens primærutvalg for analyse, Meld. St. 10 (2016-1017), ble på anmodning fra Stortinget presentert av regjeringen. Dokumentet kan i lys av oppgavens problemstilling tolkes med en hensikt til politisk handling, hvor denne oppgaven delvis ser på hvilke politiske mål og handlinger som kan undersøkes i henhold til organisering av brann og redningsvesenet.

Dersom historien er velformulert og fremmer en reaksjon eller følelse, vil dette ha påvirkningskraft om transformasjoner, som får en effekt eller drivkraft for endring (Throgmorton, 2003, s. 4). Ved planlegging vil formålet alltid være rettet mot fremtiden og en vilje til å gjøre noe. Da fokuset på aktiviteten rettes fremover, vil det derfor handle om hva som kan eller bør skje i stedet for hva som er (Asmervik & Hagen 1997, s. 38). Virkemidler som skal bygge opp under argumenter for å skape en endring vil derfor også være vesentlig i slike planverk. Ved å skape troverdighet og gi gode argument bygger man gode strukturer for valg, prioriteringer og beslutninger som er nødvendig for å gjennomføre tiltak som ses på som nødvendige (Asmervik & Hagen 1997, s. 43).

Throgmortons fem grunnleggende prinsipper fra *Planning as Persuasive and Constitutive Storytelling* (1996) er i denne oppgaven hensiktsmessig å ta utgangspunkt i. Throgmortons fem punkter er hensiktsmessig i den forstand at det kan utføres en systematisk undersøkelse som tar utgangspunkt i disse, i tillegg til at de illustrerer retoriske virkemidler som er anvendt i Meld. St 10 (2016-1017). Throgmorton sine planleggingsteorier tar utgangspunkt i byplanlegging, men brukes i denne prosjektoppgaven til å analysere og avdekke hvordan meldingen til Stortinget argumenterer for organisering av Brann- og redningsvesenet. Spørsmål som forekommer i tekster vil ofte omhandle hvem som snakker, og til hvem? Hva er budskapet? Hva slags prosesser prøver dette dokumentet å dra i gang? På hvilken måte formidles budskapet? For å kunne gjøre en analyse har Throgmortons fem prinsipper blitt brukt i prosjektoppgaven som tolkningsrammer for deler av analysen vår. De fem prinsippene innebærer:

Signalisering av handlingsvilje: For å øke muligheten til å dokumentere handlingsevne og handlingsvilje kan historien bygges opp med å inkludere konflikter, kriser og løsninger inn i historiene sine. Retorikk kan dermed vurderes ut i fra dette prinsippet hvor retorikeren, da Justis- og beredskapsdepartementet, fremstiller en utfordring som belyser organiseringen av brann- og redningsvesen. Her kan ulike aktørers utfordringer inkluderes i dokumentet og følgende løsninger bli presentert. Således vil de retoriske virkemidlene belyse nettopp de ulike aktørenes problemforestillinger og videre arbeid med dette (Asmervik & Hagen 1997, s. 44).

Fokusering på aktører: Inkludere interessegrupper som personer og aktører og politikere, noe som skaper et større engasjement. Her vil prinsippet kunne anvendes ved å studere hvordan retoriker fremstiller aktører i lys av meninger og interesser. I teksten vil logos og patos være indikatorer som ses i teksten (Asmervik & Hagen 1997, s. 44).

Inkludering av aktører: Har et nøye fokus på konteksten som gjør at skrivingen settes i sammenheng med planprosessen. Interessegrupper får sette sitt preg på planprosessen og dermed se sine resultater i endelige dokument. Dette medvirker også til å skape et engasjement blant deltagende aktører som også kan sies å løfte kompetansen og kunnskapen iboende i et slikt dokument. Her vil vurderingsgrunnlaget for dette prinsippet være å se hvorvidt aktørers argumenter er inkludert og videre om eventuelle argumenter og forslag til endring er inkludert i retorikerens anbefalinger for en videre fremtidsrettet plan. Asmervik & Hagen viser også til at innen dette prinsippet er det viktig at interessegrupper sitter igjen med en følelse av særpreg på teksten gjennom sin innsats i planprosessen (Asmervik & Hagen 1997, s. 44).

Dominerende ide: Planleggere velger en oppfatning og synspunkter som representerer den dominerende ideen i teksten (Asmervik & Hagen 1997, s. 47). Dette er en måte som systematiserer og analyserer synspunktene til aktørene for således å plassere en selv inn i tekstens helhet (Asmervik & Hagen 1997, s. 44). I oppgavens tolkning vil dette virkemiddelet blir vurdert ut i fra hvorvidt det kan oppfattes en dominant idé eller problemstilling, som kan være grunnlaget for en politisk handling. Her vil det også bli aktuelt å se om det forekommer flere dominante ideer i Meld. St. 10 (2016-2017).

Språklig sjanger: Språk kan tydeliggjøre ens oppfatninger om ulike temaer, situasjoner, aktører og aktørgrupper (Asmervik & Hagen 1997, s. 44). Da planlegging handler om å etablere en mening, brukes språklige virkemiddel for å fremme mål og mening. Dette kan for eksempel innebære å anvende begrep som er assosiert med noe positiv, som “effektivitet”, “mangfold”, “meningsfylt” osv. (Asmervik & Hagen 1997, s. 49). Ved å styrke sin dominerende idé ved å vektlegge en form for optimisme, kan dette være et viktig virkemiddel for å få gjennomslagskraft gjennom teksten. Et eksempel på dette kan være bruken av ordet bærekraftig. En fullstendig forståelse av begrepet er det et fåtall som besitter, men som leser forbinder man det ofte med noe positivt og i stor grad preg av utvikling og fremtidsrettet (Asmervik & Hagen 1997, s. 49).

Throgmorton argumenterer for at planleggere anvender tekst som et verktøy ved å skape en historie om hvordan fremtiden bør være. Her vil viktige virkemidler som logos, patos og etos være nyttige elementer i utviklingen av en god tekst (Throgmorton, 1996). I sin tolkning av Throgmortons planleggingsteori, viser Asmervik & Hagen (1997) at logos, patos og etos er flettet inn i planleggingsdokumentet og dermed kan undersøkes i de fem prinsippene. I alle de nevnte prinsippene finner man, i ulik grad, innslag

av grunnpilarene etos, patos og logos. Dette anses derfor som viktige virkemidler for analysen i oppgavens empiriske del, hvor vi systematisk kan gjøre rede for hvorvidt de retoriske virkemidlene forekommer i Meld. St. 10 (2016-1017).

3.3 Oppgavens retoriske posisjon

Det er nå belyst ulike former for retoriske virkemidler og teoretiske perspektiver på retorikk, dette med det formål å illustrere retorikkens rikelige spekter. Det er samtidig viktig å være bevisst på at retorikken kan forstås ut ifra ulike utgangspunkt. Den kan både forstås ut fra retorikerens intensjon om å overbevise publikum, men også ut i fra situasjonens som retorikeren befinner seg i. Dette vil si at det er situasjonen eller problemet som legger føringer for de retoriske virkemidlene og ikke nødvendigvis retorikerens intensjoner om å overbevise. Det vil være vanskelig i denne oppgaven å si noe om det er situasjonen eller retorikerens intensjoner som er utgangspunkt for de retoriske føringene. Ved å se nærmere på Meld. St. 10 (2016-1017) formål, kan man muligens si noe om hvorvidt retorikken fremstår som intensjonsbasert eller situasjonsbasert. Vi oppfatter det slik at det ikke har vært en hendelse eller situasjon som tilsier at organiseringen av brann- og redningsvesenet er i en redusert forfatning som har utløst et behov for handling eller tiltak. Vi tolker det derimot på den måten at retorikers utgangspunkt er basert på en intensjon om å overbevise utfra egen oppfattelse og posisjon. Likevel er det viktig å være oppmerksom på at dette er basert på våre egne vurderinger av dokumentets ståsted, og ikke nødvendigvis det som er tilfellet i realiteten, da det kan være situasjoner knyttet til organiseringen av brann- og redningsvesenet som vi ikke har registrert.

4 Metode

Formålet med denne oppgaven er å undersøke hvordan Justis- og beredskapsdepartementet benytter retoriske virkemidler i argumentasjon om organisering av brann- og redningsvesen i Meld. St. 10 (2016-2017). Det teoretiske rammeverket for retorisk analyse blir brukt for å undersøke hvorvidt og hvordan argumentasjon i meldingen til Stortinget legger føringer for organisering av brann- og redningsvesenet. Bakgrunnen for valg av problemstillingen begrunnes i prosjektgruppens ønske om å få forståelse for betydningen retoriske virkemidler kan ha om organisering av brann- og redningsvesenet. Kapitlet starter med å beskrive kvalitativ metode og retorisk tekstanalyse, som er de metodiske fremgangsmåtene i oppgaven. Deretter vil vi presentere oppgavens opplegg for undersøkelse, utvalg, datainnsamling, validitet og reliabilitet og styrker og svakheter ved metodevalget.

4.1 Metodevalg

Metode kan generelt sett sies å være “[...] en planmessig fremgangsmåte for å nå et bestemt mål” (Grønmo 2016, s. 41). Vitenskapelig virksomhet tar utgangspunkt i at "metodene angir hvordan vi skal fremskaffe kunnskapen og utvikle teoriene, og hvordan vi skal sikre at kunnskapen og teoriene oppfyller kravene til vitenskapelig kvalitet og relevans på det aktuelle fagområdet" (Grønmo 2016, s. 41). Denne prosjektoppgaven har basert seg på et kvalitativt metodevalg, der kvalitativ metode søker kunnskap gjennom få undersøkelsesenheter og søker på denne måten detaljerte beskrivelser av et mindre antall informasjonsmateriale for å skape en fyldigere forståelse for et fenomen.

Med denne forståelsen av metode har både oppgavens problemstilling og utgangspunktet i de retoriske virkemidlene i meldingen til Stortinget lagt opp til at den egnede metodiske fremgangsmåten for oppgaven er av kvalitativ art.

4.2 Retorisk kvalitativ innholdsanalyse

Oppgaven har benyttet seg av *kvalitativ innholdsanalyse* som metode for å kunne belyse oppgavens problemstilling. Grønmo (2016) skriver at “kvalitativ innholdsanalyse bygger på systematisk gjennomgang av dokumenter med sikte på kategorisering av innholdet og registrering av data som er relevante for problemstillingen i den aktuelle studien” (2016, s. 175). Ved kvalitativ innholdsanalyse som metode foregår datainnsamlingen til dels parallelt med dataanalysen, og utvelging av tekster foregår også til dels under datainnsamlingen (s. 175). På denne måten vil det etterhvert som flere tekster studeres, analyseres og tolkes, øke forståelsen for relevansen tekstene har til problemstillingen og analysen.

Denne prosjektoppgaven har valgt å studere kun deler av et dokument både på bakgrunn av tidsbegrensninger, men også for å undersøke grundig de retoriske virkemidlene som kommer til syne i budskapet i den konkrete teksten. På denne måten har vi systematisk gått gjennom og hentet frem de deler av dokumentet som omhandler brann- og redningsvesenet for å undersøke den argumentasjon som blir brukt i organisering av brann- og redningsvesenet. På bakgrunn av dette har vi sett det som best egnet for problemstillingen å bruke *retorisk analyse* som supplement til den kvalitative innholdsanalysen. Retorisk analyse undersøker og avdekker tekstens argumentasjon og budskap og alle dens aspekter som gjør at argumentasjonen og budskapet når frem- eller ikke. På denne måten har det vært mulig å undersøke Meld. St. 10 (2016-2017) gjennom en *retorisk kvalitativ innholdsanalyse*, der problemstillingen har kunnet avgrense seg til de retoriske virkemidlene i meldingen til Stortinget. Videre avgrenser metoden seg til å fokusere på de aspektene ved retorikken som vi opplever som mest fremtredende og relevant for datamaterialet. Dermed har det vært mulig å kategorisere datamaterialet

ut i fra hvordan det argumenteres for brann- og redningsvesenet i dokumentet i lys av de retoriske virkemidler vårt teoretiske bakteppe bygger på.

4.3 Utvalg

Ved å bruke kvalitativ innholdsanalyse i oppgaven har utvelgingsmetoden bygget på et systematisk og strategisk utvalg av datamaterialet for å vurdere hva som er mest relevant og mest interessant for oppgavens problemstilling. Ved å se på Meld. St. 10 hadde prosjektgruppen en forventning om å finne ulike ytringer om utfordringer, forslag til endringer og fakta knyttet til det norske brann- og redningsvesenet. Dokumentanalyser kan være tidkrevende og omfattende arbeid, og vi ble dermed raskt bevisst nødvendigheten for å avgrense tekstmaterialet for analysen. I starten av utvalgsperioden undersøkte vi ulike offentlige dokumenter kildekritisk, og vurdert blant annet St. Meld. 35 (2008-2009) *Brannsikkerhet* og Forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen (2002) som tekstmateriale for den empiriske analysen i prosjektoppgaven. Det kunne vært relevant for prosjektoppgaven å inkludere St. Meld. 35 (2008-2009) og Forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen (2002), da vi som oppgavens problemstilling lyder, ønsker å undersøke hvordan retoriske virkemidler i diskusjon om organisering av brann- og redningsvesenet blir brukt i tekstformidling. Vi har likevel på grunn av tidsbegrensninger og oppgavens omfang valgt å avgrense materialet til Meld. St. 10 (2016-2017) *Risiko i et trygt samfunn*. Det er heller ikke hovedfokus i oppgaven å uttømmende utforske organisering av brann- og redningsvesenet som tema, men å analysere *retoriske virkemidler* i argumentasjonen omkring organisering av brann- og redningsvesenet. Prosjektoppgavens tematiske aktualitet kan sikres i tidsaspektet da meldingen til Stortinget ble utgitt for 2016-2017. Publiseringstidspunktet gjør at dokumentet er et aktuelt tema for diskusjon, og kan inneholde relativt fersk informasjon om organisering av brann- og redningsvesenet. Vi har også hatt et ønske om å studere problemstillingen fra et statlig utgangspunkt, for å undersøke hvilke føringer som blir lagt i regjeringen vedrørende problemstillingen, og har derfor vurdert det slik at Meld. St. 10 (2016-2017) er det mest relevante for oppgavens problemstilling.

4.4 Opplegg for undersøkelse

En viktig oppgave i forbindelse med gjennomføringen av datainnsamlingen er å foreta kildekritiske og kontekstuelle vurderinger av teksten, for å kartlegge kildenes tilgjengelighet, relevans, autensitet og troverdighet (Grønmo 2004, s. 135-137). Disse vurderingene ledet oss frem til Meld. St. 10 (2016-2017) som dokumentgrunnlag for analysen. Da meldinger til Stortinget mottas av regjeringen og offentliggjøres, bør det kunne forventes at disse dokumentene er grundige og gjennomførte tekstarbeider og derfor kan vurderes som autentisk og troverdig. I denne prosjektoppgaven har vi bygget undersøkelsene på et induktivt opplegg, fremfor et deduktivt opplegg. Et deduktivt opplegg vektlegger

problemformulering som metode og teoritestning som teoretisk formål med den empiriske undersøkelsen fordi opplegget går ut på å dedusere bestemte problemstillinger fra teorien som testes (Grønmo 2016 s. 51). Et induktivt opplegg legger imidlertid særlig vekt på fortolkning som metode og teorigenerering som teoretisk formål med den empiriske undersøkelsen (Grønmo, 2016 s.51). Et slikt opplegg tar sikte på å få frem en bestemt teoretisk forståelse ut i fra de empiriske analysene som gjennomføres (Grønmo 2016, s. 51). Gjennom undersøkelsen av Meld. St. 10 (2016-2017) sine retoriske virkemidler har vi måttet få en forståelse for hvordan offentlige dokumenter fungerer, og hvordan de skriver om brann- og redningsvesenet for på best mulig måte kunne innhente det empiriske datamaterialet.

Ved at stort sett de fleste offentlige dokumenter nå kan leses og lastes ned på internett, har vi kunne benytte oss av søkemuligheter som har gitt oss informasjon om hvor mange ganger, og hvor i teksten brann- og redningsvesenet er nevnt. Søkeordet “brann- og redningsvesen(et)” gir 53 treff, og søkeordet “brann” gir 237 treff i Meld. St. 10 (2016-2017)¹. Dermed har vi lest gjennom og kartlagt relevans for problemstillingen, for deretter å ta i bruk disse to søkeordene for å gjennomføre en systematisk gjennomgang av meldingen til Stortinget. Innsamlet data har således blitt bearbeidet, systematisert og registrert de relevante og interessante dataene som best egner seg som datagrunnlag for å belyse problemstillingen.

4.5 Vurdering av validitet og reliabilitet

Når man benytter dokumentanalyser er det grunn til å stille spørsmål angående gyldigheten, altså validiteten, til dokumentene. En må da sørge for at den allerede innsamlede informasjonen i dokumentet, har et noenlunde likt formål som det man skal bruke i analysene (Jakobsen, 2015). I denne oppgavens sammenheng bekrefte validiteten av dokumentet, da det er retorikken av teksten som skal vurderes. Tematikken har også sammenheng med problemstillingen som er forsøkt besvart.

Om dokumentet benyttet i analysen er reliable vurderes i sammenheng om det er pålitelig, samt at opplegget for undersøkelse er utformet på en slik måte at datainnsamlingen kan bli systematisk gjennomført (Grønmo, 2016, s. 240-241). Oppgaven tar for seg dokumenter som er utarbeidet for statlige og politiske formål, av fagstaber og regjeringen. Meldinger til Stortinget, og i dette tilfellet Meld. St. 10 (2016-2017), vil være basert på forskning og politisk behandling (Stortinget, 2008). Reliabilitet kan i dette tilfellet derfor vurderes som høy. Videre kan reliabiliteten i oppgaven styrkes ved at vi har basert vårt teoretiske perspektiv i oppgaven på solide og anerkjente fagfolk innen retorikk og planlegging. I oppgavens innhenting av kilder, har vi forsøkt å forholde oss til bruk av primærkilder. I tilfelle Asmervik & Hagen (1997) har dette ikke vært mulig, da primærkilden Throgmorton (1996)

¹ Søk i dokumentet foregitt ved å holde inne tastene «cmd» + «F» / «ctrl» + «F».

ikke har vært tilgjengelig. Dette vil i sin forstand kunne bidra til at vi muligens inkluderer Asmervik & Hagens tolkning av tekst, og ikke tekstforfatters opprinnelige mening. Vi har likevel valgt å inkludere denne kilden da det utgjør et godt bidrag til oppgavens teoretiske ståsted, og ansees som solid faglitteratur. Prosjektoppgavens analyse baserer seg på et teoretisk rammeverk av etablerte retoriske begreper, og ikke bare prosjektgruppens egne fortolkninger. Funnene i prosjektoppgaven kan dermed etterprøves i lys av det teoretiske bidraget.

4.6 Styrker og svakheter ved oppgavens metodevalg

Ved hjelp av metodevalget, kildekritiske og kontekstuelle vurderinger av teksten og vurderinger av validitet og reliabilitet i prosjektoppgaven har vi sikret god metodisk kvalitet på datainnsamlingen. Likevel har vi blitt bevisstgjort at det finnes både styrker, utfordringer og svakheter ved metodevalget. Ved kvalitativ innholdsanalyse foregår, som tidligere nevnt, datainnsamlingen til dels parallelt med dataanalysen og utvelgingen av tekster, som har fordelaktig sørget for at problemstillingen ble konkret og relevant utformet etter hvert som vi leser tekster. En styrke ved kvalitativ metode er fleksibiliteten ved undersøkelsesopplegget (Halvorsen, 2014), der vi har kunnet gjennomføre til dels datainnsamlingen samtidig som vi har valgt hvilke tekster som skal analyseres i prosjektoppgaven. Tid- og plassmangel preger datainnsamling på en sårn måte at vi må være selektive i hvilke dokument vi bruker, og da kan også fleksibiliteten oppleves utfordrende. Det har stadig dukket opp informasjon om organiseringen av brann- og redningsvesenet under undersøkelsen, og dette kunne ha ført til at ferdigstilling av data vi samler inn er vanskelig.

Samtidig er en fordel ved prosjektoppgavens kvalitative opplegg at ved bruk av dokumenter som undersøkelsesenheter, har ikke informasjonen som samles inn blitt påvirket av oss, siden datamaterialet er et offentlige skriftlig dokument. På den andre siden kan en svakhet ved kvalitativ innholdsanalyse være at forskerens perspektiv kan påvirke tolkning og utvalg av tekster (Grønmo, 2016, s. 180). Med utgangspunkt i problemstillingen vil vi mene at besvarelsen ikke preges av vår påvirkning av tolkning og utvalg av tekster. Videre utfordring med metoden kan være at om forskerens kontekstuelle forståelse er begrenset kan det påvirke tolkningen av teksten. Dette kan kan føre til feilaktig tolkning av den betydningen datamaterialet har (Grønmo, 2016, s. 181). For å unngå slike feiltolkninger av tekstens representativitet og mening bør forskeren forstå innholdet i teksten ut fra den konkrete situasjon teksten er utformet og formidlet (2016, s. 181), som i dette tilfellet ikke ansees som utfordrende da undersøkelsesenheten i prosjektoppgaven er et offentlig statlig dokument.

En svakhet ved metodevalget er blant annet at det ikke kan sikres et representativt utvalg gjennom vår analyse. For å sikre et slikt representativt utvalg ville det vært nødvendig å inkludere analyser av flere dokumenter og andre perspektiver som kan analyseres retorisk som omhandler organisering av brann- og redningsvesenet. For eksempel ville en inkludering av blant annet Meld. St. 35 *Brannsikkerhet* og

Forskrift om Organisering og Dimensjonering av Brannvesenet kunne hjulpet i å sikre et representativt utvalg. Vi kan ikke si at vår prosjektoppgave er representativt for alt som omhandler organisering av brann- og redningsvesenet, da vi ikke har hatt mulighet til å innhente og analysere alle relevante data som gjelder i den konkrete problemstillingen i prosjektoppgaven. Det har heller ikke vært hensikten med, og heller ikke vært mulig med hensyn til tids- og plassbegrensninger i oppgaven.

5 Empiri

Justis- og beredskapsdepartementet er tekstforfatter av Meld. St. 10 (2016-2017), og kan derfor også anses som retoriker. Det empiriske kapittelet er en blanding av empiri, analyse og diskusjon, da vi har ønsket å komme med eksempler gjennomgående i kapittelet, for så å drøfte dette i en ryddig forstand. For å kunne utføre den empiriske analysen på en strukturert og teoretisk inkluderende måte, har vi sett det nyttig å knytte etos, patos og logos opp mot de fem prinsippene av Throgmorton som inngår under retorikk og planlegging. Dette på bakgrunn av at etos, logos og patos i ulik grad forekommer i de fem prinsippene, og dermed også kan studeres i en sammenheng. Ved å ikke slå disse sammen, ville oppgaven vært preget av gjentakelse. En slik tilnærming av det teoretiske rammeverket i empirien vil også fremme en struktur som tydeliggjør de empiriske funnene som besvarer oppgavens problemstilling og de tilknyttede forskningsspørsmålene.

I lys av oppgavens teoretiske bidrag om planleggingsteori, fremlegges dette av Throgmorton som en form for historiefortelling hvor målet er å overbevise og konstruere situasjon oppfattelsen til mottaker. Ved å se på strukturen i en historiefortelling kan man konstruere et bilde av situasjonen eller målet som inneholder både hva retoriker ser på som problemer som må gjøres noe med og hvorfor dette er nødvendig.

5.1 Retorikers argument og posisjon

I Meld. St. 10 (2016-2017) ser man at både etos og logos er brukt som retoriske virkemidler. Da etos baseres på retorikers troverdighet, er det heller ikke overraskende at dette er gjennomgående i en melding til Stortinget da det er av retorikers interesse å fremstå som troverdig. Logos er fremtredende ved at det kontinuerlig forsøkes å basere dokumentets innhold på kunnskap og gjennomtenkte vurderinger. Selv om både etos og logos kan vurderes som sentrale element i en melding til Stortinget, har også Meld. St. 10 flere tilfeller av patos, som tyder på at tekstforfatter ønsker å påvirke følelsene og sinnsstemningen til leser.

I kapittel 3 *Hva er samfunnssikkerhet* av Meld. St. 10 introduseres hva som menes med samfunnssikkerhet, og retoriker har i dette tilfellet påstander som kan vurderes ut fra både etos, patos

og logos. I introduksjonen presenteres påstanden om at “Vi trenger et politi, et brann- og redningsvesen, en helsetjeneste, et forsvar og en rekke andre tjenester som kan hjelpe oss den dagen det virkelig går galt” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 19). Her kan retoriker ha brukt patos for å få lesers sympati for viktigheten, og overbevise om et styrket brann- og redningsvesen. I påstanden om at “Dette er brann- og redningspersonell, polititjenestepersonell og ambulanspersonell som er først på ulykkesstedet og redder liv” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 23) brukes patos for å vekke følelser, og at dette er avgjørende for menneskelige liv. Videre konkluderer også Meld. St. 10 (2016-2017) med at “God kultur for brann- og redningsvesen i et hus, kan minske risikoen for at de omkringliggende husene blir rammet av brann”. Her kan patos bli benyttet for å skape en følelse av egen deltakelse for sikkerhet, som kan være til fordel for retoriker.

I Stortingsmeldingens kapittel 5 *Vår evne til å håndtere hendelser*, er det flere tilfeller der det kan vurderes som om retoriker anvender patos som retorisk virkemiddel. Kapitlet starter med at “Regjeringen vil legge til rette for at kommunene skal ha profesjonelle og slagkraftige brann- og redningsvesen, med god evne til å håndtere større og krevende hendelser” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 40). Patos kan her ha blitt brukt for å skape sympati med budskapet, nettopp fordi det skal føles viktig for samfunnet at brann- og redningsvesenet skal være slagkraftige med god evne. Videre benytter retoriker seg av lignende retorikk for å skape en nærhet til leser og grunnlag for sine argumenter. Dette ser man også når det i Meld. St. 10 (2016-2017) beskrives at “Regjeringen ønsker å bidra til at de frivillige organisasjonene opprettholder og styrker sin posisjon innenfor norsk redningsberedskap” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 50).

Avslutningsvis fortsetter Meld. St. 10 (2016-2017) med innspill av patos for å påvirke følelsene til leseren. Ved å ytre at “I arbeidet med ny organisering av brann- og redningsvesenet skal det sees nærmere på hvordan beredskapen kan bli bedre der eget brann- og redningsvesen ikke har mulighet eller kapasitet til å håndtere en hendelse” kan patos vekke en sinnsstemning om at det negative kan endres til noe positivt.

5.2 Signalisering av handlingsvilje

Signalisering av handlingsvilje er i stor grad preget av logos som det fremtredende element. Ser man på dokumentet som en historiefortelling, innebærer dette prinsippet at retoriker etablerer konflikter, kriser og følgelige løsninger. Her vil en gjennomgang av uttalelser som signaliserer til handlingsvilje bli vurdert og drøftet i lys av det teoretiske rammeverket. Her vil det være aktuelt å se på uttalelser som forekommer i Meld. St. 10 (2016-2017) som har underliggende intensjoner i historiefortellingen, som retter seg mot et fremtidsperspektiv hvor en aktuell konflikt eller problem blir spesifisert og videre om det presenteres forslag til endring for å forbedre eller utvikle denne konflikten.

5.2.1 Problemperspektiv

Handlingsviljen kan oppfattes som å være et behov for endringer i organisering av geografiske ansvarsområder mellom redningsetatene. Dette kan tolkes som ett av flere problem som blir spesifisert, med intensjoner om en ønsket endring som fører til en utvikling eller øvrig forbedring av de presenterte utfordringene eller satsingspunktene i Meld. St. 10 (2016-2017). I meldingens innhold presenterer regjeringen flere punkter knyttet til organisering av brann- og redningsvesenet, hvor et mål er å “sørge for at de geografiske ansvarsområdene for nødmeldetjenesten for brann og redningsvesenet (110-sentralene) tilpasses ansvarsområdene til de nye politidistriktene” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 9). Dette utsagnet kan tolkes som et problem og at det tilknyttede retoriske formålet kan anses som organisering av ansvarsområder. Videre kan dette også tolkes som at de ulike nødetatene har ulike geografiske ansvarsområder, og at det derfor er nødvendig å se utviklingen i sammenheng mellom nødetatene. Da norske nødetater i større grad preges av ulik organisering, blir dette presentert av retoriker som en utfordring ved håndtering av hendelser som har behov for ulike nødetater. “Regjeringen vil vurdere muligheten for bedre samordning av brann- og redningsvesenet innenfor yttergrensene til de nye politidistriktene” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 42). Dette kan tolkes som et argument basert på logos, da dette argumentet kan fremstå som logisk overbevisende da det kan oppfattes som et virkemiddel som vil styrke nødetater ved å dekke de samme geografiske ansvarsområder.

En ytterligere uttalelse som også kan tolkes som et problemperspektiv er regjeringens ønske om å “styrke brannutdanningen ved å etablere en ny utdanningsmodell for brann og redningspersonell” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 9). Her igjen blir en problemstilling formulert og kan antyde at dagens utdanningsprogram for brann og redningspersonell ikke er tilstrekkelig i møte med fremtidens samfunnsikkerhets utfordringer og regjeringens ønske om en styrket og samlet nødmeldingssentral. Det presiseres i dokumentet at det har vært foregått utredninger som konkluderer med at utdanningen knyttet til brann- og redningspersonell er mangelfull (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 40).

5.2.2 Konfliktperspektiv

Fra Meld. St. 10 (2016-2017) kan man trekke frem ulike konfliktperspektiv som retoriske virkemidler. Et konfliktperspektiv kan være at den fagkompetansen som kreves er lettere å ivareta i større kommuner. Dette sees i konflikt med at Brann- og redningsvesen i mindre kommuner har tilgang til mindre fagmiljøer og ledelse på deltid. Konfliktperspektivet baseres på større hendelser som overgår ens kapasitet og ordinær håndteringsevne. Ved bruk av dette eksempelet, legges det føringer for et større brann- og redningsvesen, som er retorisk underlagt logos. En mulig motargumentasjon kan være behov og nytten av lokalkunnskap og andre kvaliteter som er viktig under en hendelse. Således er dette et

retorisk grep som omhandler inkludering av ulike synspunkt, og skaper oppfattelse av at det foreligger ulike sider av saken.

Videre kan det også tenkes at nærhetsprinsippet er et relevant element ved motargumentasjonen. Nærhetsprinsippet er et av de fire grunnleggende prinsippene for arbeidet med samfunnssikkerhet, hvor prinsippets formål er at kriser skal håndteres på et lavest mulig nivå organisatorisk sett (Samfunnssikkerhetsinstruksen 01.09.2017). Prinsippet bygger på ideen om at den etat eller virksomhet som er nærmest krisen, også vil være best egnet til å forstå og skaffe seg oversikt over situasjonen for å kunne løse krisen på en god måte. Nærhetsprinsippet som en motargumentasjon mot større og færre brann- og redningsvesen, hviler på denne ideen hvor det kan tenkes at noe av nærheten til eventuelle kriser kan reduseres. Ved at St. Meld. 10 (2016-2017) inkluderer og belyser viktigheten av lokalkunnskap og lokale ressurser ved håndtering av kriser, kan dette tolkes som å vise innsikt og forståelse for flere av de hensynene som bør ligge til grunn i vurderingen av brann- og redningstjenestens organisering. Ved å belyse flere sider av et mulig konfliktperspektiv, kan dette retorisk sett bidra til å bygge opp under logos som styrker troverdigheten og viser til faglig kunnskap og innsikt. Dette kan bidra til å styrke retorikers argumentasjon, da argumentasjonen viser til en vurdering av ulike sider av saken.

Ved å inkludere konflikter i dokumentet kan dette bidra til å signalisere handlingsvilje (Asmervik & Hagen 1997, s. 44). I Meld. St. 10 (2016-2017) kan det tolkes at en mulig konflikt dimensjon bak intensjonen om organisering kan være sentralisering versus desentralisering. Dersom regjeringen ønsker større og færre brann- og redningsvesen vil en mulig konflikt til dette være argumentasjon om flere og mindre brann- og redningsvesen. Ved at dokumentet velger å belyse denne mulige konflikten bak intensjonen, kan det retorisk sett bidra til å vise forståelse og bygge argumenter på ytterligere kunnskap og logos, da viktige momenter i diskusjonen ikke er utelatt, men i stedet brukt som en del av argumentasjonsrekken. Et eksempel på dette i Meld. St. 10 (2016-2017) kan være den anerkjennelsen som gis av lokalkunnskap ved å si at små lokalsamfunn kan ha kvaliteter som er viktige under hendelser hvor lokale ressurser og dugnadsånd er sentrale aspekter. Det påpekes likevel at brann- og redningsvesen med små fagmiljø kan oppleve utfordringer ved håndtering av store og komplekse hendelser som overskrider evnen de har til å håndtere den. Videre hevdes det i dokumentet at det ikke nødvendigvis behøver å være et motsetningsforhold mellom “profesjonalisering av samfunnssikkerhetsarbeidet og et beredskapsarbeid som bygger på kvaliteter i et lokalsamfunn som er viktig for god hendelseshåndtering” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 159). Dermed kan det oppfattes slik at retoriker her spiller på logos, hvor argumentene fremstår som basert på innsikt og kunnskap, som fremkommer ved å presentere et konfliktperspektiv bak intensjonen om organisering.

5.2.3 Løsninger

I Meld. St. 10 (2016-2017) presiseres utfordringen med stor variasjon mellom de nærmere 300 ulike brann- og redningsvesen. Det pekes på en variasjon mellom organisering, fagmiljø og evne til forebygging og håndtering av branner og andre hendelser. Som en løsning på dette foreslås organisering som et tiltak eller løsning for å “sikre systematisk og risikobasert brannforebyggende arbeid” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 40). Det argumenteres videre for at større brann- og redningsvesen vil kunne gi fag- og kompetansemiljøer som arbeider med forebygging, håndtering av hendelser og samvirke med eksterne aktører basert på erfaring og kunnskap. Ytterligere sies det at dette er viktig ved håndtering av store og komplekse hendelser (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 42). Denne argumentasjonsrekken kan tolkes som et retorisk virkemiddel ved at intensjonen om å overbevise til ny organisering blir presentert som løsningen på et problem. I tillegg spesifiseres intensjonen fra regjeringen i Meld. St. 10 (2016.2017) da “Regjeringen mener det er behov for færre og større brann- og redningsvesen (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 42). Dermed kan det tolkes slik at det i dokumentet presenteres et problem, hvor den påfølgende løsningen på problemet representerer retorikers intensjon.

5.3 Fokusering og inkludering av aktører

Å inkludere eksterne aktører eller interessegrupper vil kunne fungere som et virkemiddel for å gjøre teksten mer engasjerende for mottaker samtidig som det også kan skape et engasjement blant deltakende aktører. Meld. St. 10 (2016-2017) illustrer at flere meningsbærere har blitt inkludert for å ytre sine synspunkter og meninger om dagens Brann- og redningsvesen. Videre vises det til et eksempel hvor det kan tolkes slik at interessegrupper og aktør er implementert i Meld. St. 10 (2016-2017). I Meld. St. 10 (2016-2017) blir tidligere Brannsjef Nils-Erik Haagenrud i Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS brukt som ekstern aktør for å formidle en historie. Brannsjefens yrkeserfaring trekkes frem, noe som kan signalisere bruk av etos. Ved å poengtere aktørens stillingstittel og yrkeserfaring kan det tolkes som et formål for å skape tillit og troverdighet. Det redegjøres for Åsta-ulykkens hendelsesforløp hvor togkollisjonen, omfanget, og nødetatenes håndtering beskrives. Ulykken resulterte i mange skadde og omkomne. Det beskrives et scenario hvor mennesker satt fastklemt i en brennende togvogn, hvor arbeidet med å redde menneskene var utfordrende. Nødetatene klarte ikke redde alle, men etter flere timers intens arbeid klarte de å redde ut en overlevende kvinne. Dette beskrives som gleden i tragedien. Historien som trekkes frem og beskrivelsen av den kan tolkes som bruk av patos. Det spilles på følelser for å sette en sinnsstemning, hvorpå historien etterfølges av argumenter knyttet til organisering av brann- og redningsvesenet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017). Her ser man hvordan retoriker anvender tekst som et verktøy for å skape en historie som gir føringer for hvordan fremtiden bør være.

Således kan det tenkes at ved å inkludere aktører eller informanter, vil bidra til å gjøre historien mer troverdig, men også skape meningsinnhold som kan danne gjennomslagskraft.

Hendelsen har i ettertid satt sine spor i tankegangen min om hvordan brann- og redningstjenesten bør organiseres, for at vi skal kunne hjelpe de som er involvert i en ulykke på en best mulig måte med riktig brukerfokus. [...] utviklingen er på vei i riktig retning med større og mer robuste brann -og redningsvesen [...].

Nils-Erik Haagenrud i Meld. St. 10 (2016-2017),
Justis- og beredskapsdepartementet 2017, s. 41.

Her knyttes Åsta-ulykken opp mot organisering av brann- og redningstjenesten, hvor erfaringene fra hendelsen brukes som argumentasjon for å underbygge de endringene av organiseringen som foreslås i Meld. St. 10 (2016-2017). Ifølge Meld. St. 10 (2016-2017) mener den tidligere brannsjefen at det fortsatt gjenstår en del for å etablere en robust organisasjon, hvor det er behov for et større kompetansemiljø og regionale løsninger for å kunne håndtere store hendelser. Dermed kan det tolkes at måten denne bestemte aktøren inkluderes i dokumentet på, er med på å både skape troverdighet for det som sies, og at argumentene blir overbevisende og tilsynelatende basert på et erfarings- og kunnskapsgrunnlag som viser til bruk av etos og logos. Samtidig har aktøren en autorativ yrkestittel (brannsjef) og aktørens innspill bygger på egne erfaringer, noe som retorisk sett kan bidra til å skape mer tillit og troverdighet. Videre blir argumentene om organiseringen av brann- og redningstjenesten presentert etter beretningen om Åsta-ulykken, hvorpå ulykken kan bidra til å danne en sinnsstemning samtidig som det kan hevdes at dette er basert på følelser i tråd med prinsippet om patos. I tillegg kan det retorisk tolkes slik at det søkes etter sympati med aktøren og de argumentene som påfølger ved å anvende Åsta-ulykken og aktørens erfaringer og argumenter på denne måten.

5.4 Dominerende idé

I lys av de retoriske virkemidlene som er anvendt i innhenting av data, vil det være aktuelt å undersøke kategorien “dominerende idé” ved å finne det som er overordnet tema og som argumenter rettes mot i dokumentet. Den dominerende ideen som kan oppfattes som det retoriker ønsker å oppnå i Meld. St. 10 (2016-2017), belyses gjennom den retoriske posisjonen som er tilstede i ulike argumenter som det legges føringer for i dokumentet. Throgmorton viser til at planlegger ofte velger en oppfatning eller synspunkt som representerer tekstens dominerende ide. I Meld. St. 10 (2016-2017), forekommer det flere dominerende ideer. Om man skal ta for seg enn overordnede idé vil dette muligens være å behovet for å fremme arbeid med samfunnssikkerhet og styrke samfunnets evne til å håndtere hendelser. En dominerende idé som er tilstede underveis delen av dokumentet som blir studert, er slik som ved problemperspektiv. Det forekommer argumentasjon om at dagens utdanningsprogram ikke er

tilstrekkelig i møte med samfunnssikkerhetsrelaterte hendelser. Dette illustrerer blant annet forklaringen om hva som trengs å gjøres når man ser på dokumentet som en historiefortelling. Videre vil også dominerende ideer være med å skape en formening om hvorfor dette problemet må gjøres noe med. Da den overordnede hensikten med dokumentet er kartlegging av risiko og samfunnssikkerhet, kan det her derfor vises til at retorikeren gjennom å presisere nevnte problemperspektiv, legger føringer for en ny tilnærming av organisering som både styrker utdanningsprogrammet i tillegg til organisering opp mot politiets ansvarsområder. Dette vil i lys av Throgmortons syn på planlegging som en historiefortelling, være en del av mulige prosesser som ønskes å dras i gang av Justis og beredskapsdepartementet gjennom Meld. St 10 (2016-2017).

Dermed kan det tolkes slik at den dominerende ideen til dokumentet handler om å styrke samfunnssikkerheten, mens i den delen av dokumentet som vi undersøker kan den dominerende ideen knyttes til organisering og utdanning av brann- og redningsvesenet. Dette kan tolkes slik i og med at argumentasjonen som legges frem retter seg mot å endre organisering- og utdanningsstrukturene knyttet til brann- og redningsvesenet. I tillegg knyttes argumentasjonen om organiseringen av brann- og redningsvesenet videre opp mot hele dokumentets dominerende ide som tolkes å være en oppfatning av styrking av samfunnssikkerheten i landet.

5.5 Språklig sjanger og retoriske former

Videre diskuteres det hvordan språk er benyttet for å formidle retorikers intensjoner i Meld. St. 10 (2016-2017). Derfor er i det i oppgavens forstand nyttig å studere retoriske former.

I Meld. St. 10 (2016-2017) finner vi i argumentasjonen for å organisere brann- og redningstjenesten ordbruk som kan tolkes som retoriske former. Det brukes blant annet ord som “profesjonelle” og “slagkraftige” for å beskrive behovet for å organisere brann- og redningstjenesten. Videre at en slik tilsynelatende styrking eller forbedring av brann- og redningstjenesten er nødvendig for å kunne evne å håndtere større og krevende hendelser. Ved å bruke ordet “profesjonelle” i argumentasjonen vanskeliggjøres trolig mulighetene for å stille motargumenter, da det trolig ikke anses som et godt retorisk argument å skulle fronte et uprofesjonelt brannvesen. Samtidig kan dette argumentet implisitt tilsi at retoriker hevder at det eksisterende brannvesenet ikke er profesjonelt nok. Da planlegging omhandler å etablere en mening, vil språklige virkemidler være medvirkende i å fremme mål og mening. Ordet “slagkraftig” kan være et retorisk virkemiddel da dette kan oppfattes som et ord for å fremme en argumentasjon, samtidig som ordets mening i seg selv ikke nødvendigvis er selvforklarende. Det vil si at ordets mening eller betydning kan være et eksempel på retorisk slitasje og utvanning. Det kan også være et eksempel på et metonym, der meningen med “slagkraftig” knyttes opp mot et brann- og redningsvesen som effektivt håndterer sine arbeidsoppgaver. Det kan forstås slik da ordet

“profesjonelle” og “slagkraftige” i samme setning knyttes opp mot et brann- og redningsvesen som har “god evne til å håndtere større og krevende hendelser” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 40). Dette kan også være et eksempel hvor den dominerende ideen blir styrket gjennom å vektlegge positive og optimistiske betegnelser, som igjen er et viktig virkemiddel for språklig sjanger (Asmervik & Hagen 1997, s.49). Ved å bruke uttrykket “glede i tragedie” i Meld. St. 10 (2016-2017) kan dette oppfattes å være et ordvalg for å skape en mer positiv ordklang (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 41). Dermed kan det tolkes slik at retoriker forsøker å lede mot noe som er positivt og velger en optimistisk vinkling selv om utgangspunktet for ordvalget er knyttet til Åsta-ulykken. Årsaken til dette kan synes å være at retoriker vil få frem momenter ved redningsarbeidet rundt ulykken og fokusere på hva som fungerte, for deretter å knytte dette videre opp mot den dominerende ideen om organiseringen av brann- og redningsvesenet. Det kan ikke nødvendigvis sies at “glede i tragedie” er retoriske former, da vi ikke ser en kobling mellom denne ordbruken og definisjonen av for eksempel metafor eller eufemisme slik uttrykket gjerne kunne tenkes å være. Men likevel kan det være et retorisk virkemiddel hvor retoriker ønsker å fokusere på det som er positive utfallet og ikke den negative hendelsen i Åsta-ulykken.

Til oppsummering er det tilsynelatende ikke brukt de retoriske formene metafor, ironi og eufemisme av retoriker i Meld. St. 10 (2016-2017). Unntakene vil være de eksemplene som er presentert ovenfor, hvor man finner retoriske virkemidler som metonym og retorisk slitasje og utvanning. Ironi som retoriske form har vi ikke funnet antydning av i teksten som er analysert. Dette tolker vi som at retoriker forsøker å gi inntrykk av en tekst som forholder seg saklig, hvor man heller ikke kan gjøre egne tolkninger som følge av en upresis språkbruk. Dette er imidlertid noe som er å forvente av et offentlig dokument som en melding til Stortinget.

6 Avsluttende drøfting og resultater

Gjennom teoretiske perspektiver på retorikk har denne oppgaven undersøkt:

«Hvordan benytter Justis- og beredskapsdepartementet retoriske virkemidler i argumentasjonen om organiseringen av brann- og redningsvesen i Meld. St. 10 (2016-2017) Risiko i et trygt samfunn - Samfunnssikkerhet?»,

og belyst denne problemstillingen ved å svare på følgende forskningsspørsmål:

- Hvordan benyttes etos, patos og logos i argumenteringen?
- Hvordan benyttes retorikk i planleggingsteori?
- Hvilke retoriske former er benyttet?

Prosjektoppgaven har tatt utgangspunkt i at forebyggende brannsikkerhetsarbeid er et sentralt samfunnstema og en viktig del av samfunnssikkerhetsarbeidet. Brannvern er kategorisert som en kapabilitet under redningstjenestene, og har som hovedoppgave å øke sikkerhet for liv og helse, samt å ivareta livsmiljø, eiendom og materielle verdier. Gjennom en retorisk kvalitativ innholdsanalyse har vi hatt som formål å undersøke hvordan retoriske virkemidler har blitt benyttet i den skriftlige argumentasjonen i organisering av brann- og redningsvesenet i Meld. St. 10 (2016-2017). Hensikten har vært å undersøke om det foreligger føringer i den skriftlige argumentasjonen i organiseringen av brann- og redningsvesenet. Dokumentet har blitt betraktet som et dokument for planlegging og oppgaven har avgrenset seg til alle de deler av meldingen til Stortinget hvor brann- og redningsvesenet er omtalt. En systematisk gjennomgang viste likevel at de fleste retoriske virkemidlene i diskusjonen om brann- og redningsvesenet var å finne i kapittel fem om *Vår evne til å håndtere hendelser*.

Ut fra de empiriske funnene som er presentert gjennom oppgaveteksten kan det oppfattes slik at det trolig ligger føringer som retter seg om organiseringen av brann- og redningsvesenet. Både argumentasjonen, de retoriske virkemidlene- og formene retter seg konsekvent mot det som presenteres som regjeringens ønsker om endringer i organiseringen. Det eksisterer ingen eksempler eller argumentasjonsrekker som tilsier ingen endring eller en annen form for organisering av brann- og redningstjenesten. Dermed kan det sies at de retoriske virkemidlene og formene som anvendes er tegn på føringer som er lagt for å understøtte det eksplisitte ønske om organiseringen av brann- og redningsvesenet. Gjennom oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål er Meld. St. 10 (2016-2017) analysert med formål om å avdekke ulike retoriske virkemidler og former. På bakgrunn av analysen har vi kunnet svare på problemstillingen og de tilknyttede forskningsspørsmålene, hvor vi har kartlagt bruk av retorikk og diskutert retorikkens formål. Resultatet kan indikere at retorikk i dokumentet forekommer, men at vektleggingen på ulike former og virkemidler varierer.

Hvordan benyttes etos, patos og logos i argumenteringen?

Gjennom analysen viser oppgaven til flere funn av det som i lys av det teoretiske rammeverket kan sies å være bruk av retoriske virkemiddel. Hovedtyngden av de retoriske virkemidlene som er funnet kan sies å være basert på etos, logos og patos, mens bruken av retoriske former ikke har vært like utbredt i dokumentet. Dette kan kanskje også sies å være i samsvar med dokumentets sjargong som er preget av at det er et offentlig dokument. Retoriker er tilsynelatende påpasselig med å anvende et tydelig språk som ikke åpner for at leser kan gjøre egne tolkninger av dokumentets mening.

Videre kan det ut fra retorikers argumentasjon forstås slik at det er et intensjonsbasert og ikke et situasjonsbasert utgangspunkt for dokumentet. Dette på bakgrunn av at det ikke presenteres et tydelig og åpenbart problem eller en situasjon som er den bakenforliggende årsaken til dokumentets utforming.

Derimot presenteres det en intensjon om organiseringen av brann- og redningsvesenet som argumentasjonen og de retoriske virkemidlene tar utgangspunkt i. Derfor kan det konkluderes med at dokumentet er av klassisk retorisk oppfatning, men viser likevel til moderne retorikk i form av Lloyd Vetz sin retoriske posisjon. Ved å balansere etos, logos, patos kan retoriker skape en tekst som både er fakta- og kunnskapsbasert som taler til fornuften, men som også engasjerer mottaker ved å spille på følelser. Patos er synlig i teksten gjennom inkluderingen av aktører og deres personlige opplevelser. Dette vil også kunne tolkes som eventuelle føringer som ligger til grunn i den skriftlige argumentasjonen og vil i sin hensikt styrke opp under retorikers ønske om å fremme argumenter om organiseringen av brann- og redningsvesenet. Etos, patos og logos vil i den forstand tenkes å være viktige retoriske virkemidler som er registrert ved flere anledninger gjennom Meld. St. 10.

Retoriker anvender logos i form av å underbygge flere argumenter med det som kan tolkes å være innsikt- og kunnskap. Eksempelvis kan dette knyttes opp mot konfliktperspektivet hvor retoriker viser evne til å reflektere over ulike sider i organiseringen av brann- og redningsvesenet. Etos styrkes muligens ved at avsender eller retoriker i seg selv kan anses for å være en troverdig aktør. Retoriker er justis- og beredskapsdepartementet som kan oppfattes som autoritær og kunnskapsbasert da departementet er en offentlig instans som har tillit i form av sin rolle i samfunnet. I tillegg kan etos observeres idet Meld. St. 10 (2016.2017) trekker inn en ekstern aktør som daværende Brannsjef Nils-Erik Haagenruud. Aktøres stillingstittel og yrkeserfaring inkluderes, noe som kan tolkes som et virkemiddel for å skape tillit og troverdighet.

Hvordan benyttes retorikk i planleggingsteori?

Vi har forstått dokumentet i lys av Throgmortons teori som tilsier at plandokument kan forstås som en historiefortelling. Historien bygges opp gjennom å inkludere konflikter og løsninger. Teksten er derfor et viktig verktøy for å skape en historie om hvordan fremtiden bør være. Gjennom undersøkelsen indikeres det at ulike retoriske former er til stede, men argumentasjonen som brukes skaper likevel ikke meningsdanning som tilsier at dagens organisering av brannvesenet er i dårlig forfatning. Likevel kan det tolkes slik at det eksisterer en underliggende argumentasjon som kan oppfattes som positiv til ny organisering av brann- og redning, og dermed etableres et bilde på hva en fremtidsrettet handling bør innebære for brann- og redningsvesenet i Norge. Gjennom å utføre en analyse knyttet opp mot det teoretiske rammeverket som omhandler planleggingsteori, vil man ikke bare kunne si noe om de retoriske virkemidlene som ligger til grunn i dokumentet, men også hvordan dokumentet i seg selv kan studeres som et planverk med føringer for politiske instanser med et fremtidsrettet perspektiv.

Historien trekker frem styrken ved å organisere brann- og redningsvesenet etter politidistriktenes yttergrenser, og fordelene ved å etablere færre og større brann- og redningsvesen. Dette medfører at retorikeren gjennom dokumentet introduserer tanken om at det eksisterer et behov for handling. På den

måten kan dokumentet betraktes som planleggingsdokument, ved å anse tekstforfattere som planleggere og der tekstforfatters oppgave å gi en forklaring på hva som trengs å gjøres og hvorfor det er nødvendig. Når man forstår planlegging som en historiefortelling, vil dokumentets hensikt være å overtale og påvirke. Noe som også samsvarer med funn av retoriske virkemidler basert på problemperspektiv, konfliktperspektiv og løsninger som etablerer et grunnlag hvor vi kan antyde at retorikk i planleggingsteori er aktuelt for Meld. St. 10 (2016-2017).

Hvorvidt det foreligger føringer for den skriftlige argumentasjonen, indikerer undersøkelsen at ulike retoriske virkemidler er tilstede. Dette er av prosjektgruppen også fortolket i noen grad som eksisterende føringer som sentrerer rundt organisering av brann- og redningsvesenet. Det presiseres at det ikke forekommer tydelige argumenter som antyder at brann- og redningsvesenet er i dårlig forfatning, men det forekommer føringer i argumentasjonen som kan oppfattes positiv til en ny organisering. Dette i lys av planleggingsteori vil da kunne oppfattes som argumentasjon om hvordan en fremtidsrettet utvikling av brann- og redning bør være for å stryke videre organisering.

Hvilke retoriske former er benyttet?

Gjennom den empiriske analysen presenteres funn av det som kan tolkes å være bruk av metonym og retorisk slitasje og utvanning ved bruk av ordet “slagkraftig” i beskrivelsen av brann- og redningsvesenets karakter og evner. Videre kan “glede i tragedie” muligens være en metafor, da den intenderte meningen av uttrykket kan være noe annerledes enn den bokstavelige. Dette kan tolkes slik fordi uttrykket kobles til Åsta-ulykken som var en tragisk togulykke hvor mange omkom, slik at å bruke ord som “glede” i denne sammenheng kan være tegn på bruk av metafor. Uttrykket kan muligens også tolkes som å være bruk av eufemisme, fordi uttrykket skaper en optimistisk vinkling på Åsta-ulykken, men det er ikke en klar sammenheng mellom uttrykket “glede i tragedien” og definisjonen på hva eufemisme er. Likevel kan uttrykket gjerne tolkes som et retorisk virkemiddel ved å legge fokuset på et positivt aspekt ved Åsta-ulykken, fremfor ulykkens negative utfall i seg selv. Den siste retoriske formen som er ironi, er det ikke funnet eksempler på i analysen. Ved å unnlate ironi i stortingsmeldingen unngår retoriker at det åpnes for at mottakeren kan misforstå budskapet eller gjøre egne tolkninger som ikke tilsvarer retorikerens hensikt. Unnlating av ironi kan muligens tolkes som et retorisk virkemiddel i seg selv for å signalisere dokumentets seriøsitet og for å bevare troverdighet.

Det kan ikke nødvendigvis tolkes slik at de retoriske formene som benyttes, og ikke benyttes, i seg selv er med på å legge føringer for den skriftlige argumentasjonen i organiseringen av brann- og redningsvesenet. De retoriske formene kan antas å være virkemidler for å fremheve argumentene, men ikke noe som peker på bestemte føringer. For eksempel slik “slagkraftig” ikke sier noe om hva dokumentet ønsker å oppnå, men som heller oppfattes som en del av argumentasjonen som kan tolkes å være en del av de føringer antydes i dokumentet.

«Hvordan benytter Justis- og beredskapsdepartementet retoriske virkemidler i argumentasjonen om organiseringen av brann- og redningsvesen i Meld. St. 10 (2016-2017) Risiko i et trygt samfunn - Samfunnssikkerhet?»,

Valg av problemstillingen har vært begrunnet i prosjektgruppens ønske om å få forståelse for betydningen retoriske virkemidler kan ha om organisering av brann- og redningsvesenet. Selv om analysen viser til funn av retoriske virkemidler, sier ikke dette noe om dokumentets påvirkningskraft eller eventuelle utfall. Vi kan likevel se betydningen retoriske virkemidler kan ha i diskusjon om organisering av brann- og redningsvesenet, spesielt ved en eventuell videre utvikling av tematikken. Forekomsten av retoriske virkemidler og former i dokumentet, indikerer at retorikk er en integrert del av stortingsmeldingen, men at de ulike virkemidlene og formene for retorikk forekommer i ulik grad. Argumentasjonen preges i større grad av retoriske virkemidler som inngår i de teoretiske perspektiv innen etos, logos og patos. Her har vi også kunnet avdekke Throgmortons fem prinsipper for planleggingsteori og retoriske virkemidler, som med ulike innslag av etos, logos og patos har blitt observert og inngår i retorikers ønske om å argumentere for føringer om hvordan fremtiden bør være.

6.1 Videre forskning

Et interessant aspekt ved denne undersøkelsen er at aktørene her er avgrenset til en vurdering i diskusjonen om brann- og redningsvesenet i et overordnet perspektiv. I videre forskning ville det derfor vært interessant å se på hvordan aktører med relevans til brann- og redning argumenterer for organiseringen av brann- og redningsvesenet, og om de er inkludert på en slik måte at de føler seg delaktig i planleggingsprosessen. Analysen vår tolker det slik at intensjonen bak de retoriske virkemidlene i meldingen til Stortinget er større og færre brann- og redningsvesen. En videre kvalitativ retorisk analyse for å se på eventuelle motargument og motsetninger til større og færre brann- og redningsvesen ville derfor også vært fruktbart for en dypere retorisk analyse av den gitte problemstillingen. Annen videre forskning som ville vært interessant er hva og hvilken gjennomslagskraft retorikken får i eventuelle videre etableringer av vedtak og lovverk som omhandler organiseringen av brann- og redningsvesenet.

7 Litteraturliste

Asmevik, S. og Hagen, A. (1997) “Retorikk og planlegging”, Rhetorika Scandinavia, nr. 4.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (2017) *Samfunnets kritiske funksjoner - kortversjon 1.0*. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Hentet fra:

https://www.dsb.no/globalassets/dokumenter/rapporter/kiksii_kortversjon.pdf (17.02.2018)

Forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen. Forskrift av 26. juni 2002 nr. 729 om organisering og dimensjonering av brannvesen (dimensjoneringsforskriften). Hentet fra:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2002-06-26-729> (06.03.2018)

Grønmo, S. (2016) *Samfunnsvitenskapelige metoder*. 2. utgave. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Halvorsen, K. (2014). *Å forske på samfunnet. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (5. utgave). Oslo: Cappelens Forlag.

Heradstveit, D. og Bjørge, T. (1992) Politisk kommunikasjon, Tano. Kapittel 4, 5 og 7.

Jacobsen, D. I. (2015). Hvordan gjennomføre undersøkelser? En innføring i samfunnsvitenskapelig metode (3. utgave). Oslo: Cappelen Damm Akademiske forlag.

Justis- og beredskapsdepartementet (2017) *Risiko i et trygt samfunn - Samfunnssikkerhet*. (Meld. St. 10 2016–2017). Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/00765f92310a433b8a7fc0d49187476f/no/pdfs/stm201620170010000dddpdfs.pdf> (17.02.2018)

Justis- og politidepartementet (2009) *Brannsikkerhet* Meld. St. 35 (2008-2009). Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/fad1fca8d613456381121b8d28df6628/no/pdfs/stm200820090035000dddpdfs.pdf> (17.02.2018)

Kjeldsen, J. E. (2014) *Hva er retorikk?* Universitetsforlaget. Kapittel 1 og 3.

Olsen, K. H. (2012) “Retorikk og tilsyn” i P. H. Lindøe, G. S. Braut, J. Kringen (Red.) Risiko og tilsyn, Risiko og rettslig regulering. Universitetsforlaget.

Samfunnssikkerhetsinstruksen (01.09.2017). *Instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet (samfunnssikkerhetsinstruksen)*. Justis- og beredskapsdepartementet.

Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2017-09-01-1349>

Stortinget (23.09.2008) Regjeringens publikasjoner. Hentet fra:

<https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Arbeidet/Om-publikasjonene/Regjeringens-publikasjoner/> (18.04.2018).

Throgmorton, James A. (2003) Planning As Persuasive Storytelling In A Global- Scale web Of Relationships. *Planning Theory*. VOL 2 (2) 125-151. SAGE Publications.

Vatz, R. E. (2009). The Mythical Status of Situational Rhetoric: Implications for Rhetorical Critics' Relevance in the Public Arena. I: *Review of Communication*, Vol. 9, No 1. Hentet fra: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15358590802020798?needAccess=true> (20.03.2018)